Pretențiile Fanarului de supremație semi-papală

Problema formării unei Biserici Ucrainene autocefale nu scoate la suprafață doar schismele din această regiune, ci și ambițiile Patriarhiei Ecumenice de a domina lumea ortodoxă și a dicta o politică nouă, similar cu ce au făcut papii franci în Roma până să fie anatematizați în 1054. Să sperăm că lucrurile nu vor urma până la capăt același făgaș, adică al rupturii bisericești.

Totuși este imposibil să nu fie remarcat faptul că Tomosul prin care a fost acordată autocefalia de către Patriarhia de Constantinopol conține câteva afirmații uimitoare și umilitoare nu doar pentru Patriarhia Rusă, din care este ruptă o jurisdicție considerabilă, ci chiar pentru toate celelalte Biserici Locale autocefale. Chiar din principiu, fără a fi cunoscut textul, este uimitor faptul că Patriarhia Ecumenică a acționat unilateral, fără acordul celorlalte Patriarhii, ceea ce este total necanonic. Însă parcurgerea Tomosului[1] scoate la iveală o serie de reglementări și pretenții care ar trebui să provoace indignarea celorlalte Biserici autocefale, nicidecum recunoașterea acestuia.

O listă cu cele mai izbitoare idei, în contrast cu legile de funcționare ale Bisericii Ortodoxe ar arăta cam așa, într-o traducere după textul grecesc comparat cu cel în engleză:

– Întâistătătorul Bisericii „*va purta titlul «Preafericirea Sa, Mitropolitul de Kiev și a toată Ucraina», nefiind îngăduită vreo adăugare sau ciuntire la acest titlu fără permisiunea Bisericii de Constantinopol*”;

– „*...«Preasfânta Biserică din Ucraina», care are drept scaun al ei orașul istoric Kiev, neputând să așeze episcopi sau să întemeieze altare peste hotare, cele deja subordonate trecând de acum înainte, după rânduială, la Tronul Ecumenic, care are competență asupra Diasporei*”;

– „*fiind păstrat încă și dreptul de apel în recurs al tuturor arhiereilor și al celorlalți clerici la Patriarhul Ecumenic, care deține responsabilitatea canonică de a lua decizii irevocabile asupra judecăților față de episcopi și restul clericilor din Bisericile Locale, conform cu sfintele canoane 9 și 17 ale Sinodului Ecumenic al IV-lea din Calcedon*”;

– *„declarăm în plus la cele de mai sus că Biserica Autocefală din Ucraina cunoaște drept cap al ei Preasfântul Tron Ecumenic Apostolic și Patriarhal, după cum fac și ceilalți Patriarhi și Întâistătători”*;

– *„de la care (de la Patriarhia Ecumenică) va primi Sfântul Mir ca o declarare a unității duhovnicești cu ea”*;

– *„acestea fiind astfel considerate, judecate și vestite cu bucurie vouă de către Centrul venerabil al Ortodoxiei”*.

La acestea se mai adaugă o formulare mai neclară, ce prevede: *„El [Întâistătătorul] fiind președinte al Sfântului Sinod, format anual din Arhiereii convocați prin rotație după rangul lor”*. Este curioasă această prevedere deoarece este știut că practica bisericească este ca Sinodul să se întrunească de două ori pe an, primăvara și toamna, după cum prevede chiar canonul 37 apostolic, dar și alte canoane similare. Mai mult, este imperios necesar ca toți arhiereii să fie prezenți, nu prin rotație. Însă aceasta nu afectează decât funcționarea noii structuri. Dar mai importante sunt cele enumerate mai sus.

Se poate observa foarte limpede că autocefalia acordată ucrainenilor este diferită de cea pe care o au celelalte Biserici. Acest fapt a fost evidențiat și de un preot din Rusia, George Maximov, chiar pe 6 ianuarie[2]. Însă deosebirea este foarte importantă în sensul că se întemeiază pe unele pretenții ale Constantinopolului de a guverna întreaga Biserică, un soi de papism de factură ortodoxă. Implicațiile nu sunt doar la nivel de politică bisericească, ci presupun o transformare radicală a structurii și ierarhizării bisericești. Deci avem de-a face cu o viziune ecleziologică nouă, ce afectează pe toți.

După cum se poate observa din fragmentele selectate, Patriarhia de Constantinopol se vede drept un centru al Ortodoxiei, cap al tuturor celorlalți Patriarhi, are dreptul de a rejudeca divergențele din toate celelalte Biserici Locale, ea dă Sfântul Mir, care ar trebui să fie semnul autocefaliei, și are competență absolută asupra Diasporei. Acestea toate intră în conflict direct cu organizarea celorlalte Biserici Locale, inclusiv cu Patriarhia noastră Română. Recunoașterea autocefaliei ucrainenilor din partea Bisericilor autocefale ar însemna asumarea unui statut de dependență față de Constantinopol al tuturor, ceea ce este o mare provocare. Întâi este discutabil dacă vor accepta această situație nouă de vasalitate și, mai important, dacă vor admite o nouă viziune

asupra Bisericii ce intră în contradicție cu ecleziologia ortodoxă, fiind o abatere de ordin dogmatic.

Fără a intra foarte mult în detaliile culiselor bisericești și a disputelor de orgolii dintre Patriarhii, trebuie menționat că există un conflict între a doua și a treia Romă, adică între Constantinopol și Moscova. Așa cum primul a fost ridicat în rang imediat după Roma veche și înaintea celorlalte Patriarhii pe motiv că a devenit capitală de imperiu creștin, la fel în zilele noastre rușii pretind o întâietate onorifică pe aceleași considerente. De aceea nu s-a ajuns să intre pe ordinea de zi a Sinodului din Creta problema dipticelor, pentru că Moscova ar fi fost greu să fie ținută la un nivel mult inferior în Diptice (ordinea onorifică a scaunelor Patriarhale), iar Constantinopolul și Alexandria, spre exemplu, să-și păstreze pozițiile privilegiate în condițiile în care prima este clar majoritară și reprezintă o forță bisericească și politică la ora actuală, pe când celelalte două abia dacă mai au credincioși.

Această concurență este, de fapt, de ordin etnic și politic. Actorii principali sunt popoarele slave, adică Rusia, Ucraina (nu se mai știe în ce măsură), Serbia, Bulgaria și Georgia sau și alte Biserici Locale, iar pe de altă parte sunt grecii, care controlează Constantinopolul, Alexandria, Ierusalimul și, bineînțeles, Atena. Tocmai de aceea, după predarea Asiei Mici în urma Primului Război Mondial, Patriarhia de Constantinopol nu s-a mutat la Atena, pentru a-și păstra privilegiile și a ține în viață visele eleniste de recăpătare și valorificare a Bizanțului (Constantinopolul) de altădată. Pentru că au pierdut mult din putere, grecii din Țarigrad joacă pe scena politică actuală de partea puterilor mondialiste pentru a face față Moscovei.

Deși nu situația politico-bisericească ne interesează în principal, ea este importantă pentru a vedea cât de mult interferează chiar și în problemele teologice. În mare măsură este și firesc să se întâmple lucrul acesta, dar trasând o linie roșie de demarcație, aceea de a nu încălca legile de funcționare a Bisericii Ortodoxe și dogmele ce definesc dreapta credință. Cu alte cuvinte, este firesc să fie luate în considerare diferențele etnice și politice, dar fără a denatura menirea Ortodoxiei. Un exemplu ar fi felul în care Constantinopolul a devenit a doua Romă și la nivel bisericesc pentru a facilita o mai ușoară funcționare a Bisericii. De altfel, chiar canonul 34 apostolic prevede gruparea episcopilor pe criterii etnice: *„Episcopii fiecărui neam (nație) se cuvine a ști pe cel dintâi dintre dânșii și a-l socoti pe el ca de cap…”*. Pe aceleași considerente am obținut și noi, românii,

autocefalia în anul 1872, ca și mai înainte rușii, bulgarii și Atena. Tot în anul 1872 Patriarhia Ecumenică a condamnat sinodal etnofiletismul ca erezie, cu participarea mai multor Biserici. A fost un răspuns dat bulgarilor, care doreau să aibă o Biserică autocefală pe teritoriul Patriarhiei Ecumenice. Este osândită existența a mai multor structuri bisericești în același teritoriu, dar care să se ocupe de credincioși diferențiați după naționalitate. Când Bulgaria a fost definită teritorial după al Doilea Război Mondial, le-a fost recunoscut dreptul de a fi autocefali. Totuși trebuie remarcat că acest Sinod nu are valoare pan-ortodoxă, ba chiar nici hotărârea nu a fost semnată de toți participanții[3].

Viziunea propusă în Tomosul ucrainean trebuie verificată prin prisma reglementărilor canonice pe acest subiect, adică al dipticelor. Astfel, avem o serie de hotărâri ale Sinoadelor Ecumenice care prevăd modul de organizare și împărțire pe Patriarhii a Bisericii. Este vorba de canoanele 6 și 7 ale Sinodului I Ecumenic, 2 și 3 ale Sinodului II, 8 al Sinodului III, 28 al Sinodului IV și 36 al Sinodului trulan. Dintre toate, canonul 28, IV Ec. justifică ridicarea Constantinopolului în ordinea dipticelor pe motiv că cetatea dobândise un statut politic similar cu al Romei, de a fi capitală cu împărat și cu senat, iar canonul 3, II Ec.[4] precizează că e vorba de o întâietate a cinstei sau onoarei. Mai trebuie observat că sunt delimitate foarte clar jurisdicțiile, care nu pot fi încălcate. Fiecare Patriarh are drept de administrare și judecare față de cei subordonați lui, fără a putea trece peste ceilalți Patriarhi. Aceste drepturi și competențe sunt similare, după cum arată canonul 6, I Ec.[5], care face o asemănare între drepturile Romei și ale Alexandriei. Deci viziunea exprimată de canoane este a unei singure Biserici, care este împărțită teritorial în jurisdicții egale independente, ierarhizate doar pe criterii de onoare, fără a presupune interferențe administrative.

Revenind la contextul de astăzi, este de remarcat că disputele privitoare la jurisdicție și diptice s-au dus în jurul ordinei din diptice și dreptului de acordare a autocefaliei unei noi Biserici. Constantinopolul a emis pretenția ca Tomosul de autocefalie să fie semnat doar de Patriarhul Ecumenic, sugerând o viziune ecleziologică ce proiecta Bisericile Locale ca niște sateliți în jurul său. Dimpotrivă, rușii, dar și românii, au susținut că el trebuie semnat de toți Întâistătătorii, fapt ce se baza pe egalitatea în rang a tuturor Bisericilor Locale. Este evident faptul că cea de-a doua variantă este cea conformă cu cugetul ortodox al Bisericii de egalitate în slujire, nu în stăpânire (cf. Mt. 20, 25-28).

Discuțiile cu privire la modul de acordare a autocefaliei ce au avut loc în 2009 la Conferința Pregătitoare Presinodală au fost descrise de Pr. Stefanos Avramidis, la care face referire Mitr. Ierotheos Vlachos într-un articol intitulat „Dezbaterea cu privire la Declararea Autocefaliei unei Biserici”[6]. Deoarece acestea depășesc limitele articolului de față, nu este necesar să fie expuse aici, ci este de remarcat poziția teologică a cunoscutului ierarh grec, care sprijină viziunea constantinopolitană. Probabil se întemeiază pe sentimente filo-eleniste (pro-grecesti-n.red.), după cum se poate deduce din afirmația Pr. Stefanos, pe care o susține și IPS Sa: *„Aceștia (unii ierarhi sârbi și români care au luat cuvântul, n.n.) nu au susținut vreo poziție filo-elenistă. Singurul lucru pe care au reușit să-l facă a fost să vorbească împotriva pozițiilor Patriarhiei Ecumenice și ale Bisericii Greciei într-o greacă fără greșeală”*. În final, Mitropolitul Ierotheos concluzionează: *„Când citește cineva cu atenție remarcile de mai sus, cuvânt cu cuvânt, va înțelege toată problema contemporană care a fost ridicată în procesul de declarare a autocefaliei Bisericii în Ucraina. Când rolul Patriarhiei Ecumenice este pus în dubiu, un rol confirmat de Sinoadele Ecumenice și pe care tradiția de toate veacurile l-a făcut respectabil, atunci nici o problemă nu poate fi rezolvată în Biserică”*. Nu este locul aici pentru a relua considerațiile IPS Sale, prin care afirmă că Bisericile Locale nu sunt independente, ci interdependente în jurul primei Biserici din diptice; este doar de menționat că a scris trei articole pe acest subiect, dintre care două traduse și în engleză, în care prezintă elaborat această viziune a sa.

În contrast cu această abordare stă decizia Patriarhiei Moscovei din 26.12.2013, bazată pe studiul produs de o comisie însărcinată să cerceteze problema autocefaliei în Biserică[7]. Ca un răspuns la documentele emise la Ravenna în colaborare cu catolicii, hotărârea de față abordează problema primatului la trei nivele: local, regional și universal. Dacă la nivel local și regional este ușor de văzut că episcopul și Patriarhul deține rolul primordial, la nivel universal este declarat un *primat de onoare* în ordinea prescrisă în diptice. Concret, *„canoanele pe care se bazează dipticele nu învestesc pe primul (așa cum obișnuia să fie episcopul Romei în timpul Sinoadelor Ecumenice) cu vreo putere la scară de Biserică”*. Adică toate Bisericile autocefale sunt egale, ordinea din diptice fiind una onorifică.

Desigur că discuțiile în jurul acestei chestiuni sunt mult mai vaste, aici limitându-ne doar la a semnala aceste aspecte, pe care le ridică Tomosul acordat

ucrainenilor.

Părerea mea personală este că lipsa consensului din prezent pe subiecte atât de importante și definitorii indică o problemă majoră la nivelul Ortodoxiei, o lipsă de trăire și conformare cu principiile Evangheliei, o alunecare spre o înțelegere omenească, limitată și pătimașă a credinței și Bisericii. Sinodalitatea este principiul care ar trebui să facă adevărul să iasă la suprafață prin acceptarea lui de către toți, căci aceasta este firea adevărului, de a fi evident și recunoscut de toți. Aceasta înseamnă că unii nu sunt capabili de a-l recunoaște. Se pare că majoritatea celor din Biserică au ajuns în acest punct, de vreme ce ne aflăm într-o astfel de situație în care nimeni nu reacționează pe măsură. Nici măcar Patriarhia Moscovei nu se dovedește a fi în stare să convoace un Sinod pan-ortodox pe această temă, cum s-ar cuveni. Chiar și rușii consideră că această putere stă doar în mâinile Patriarhului Ecumenic. În plus, este discutabilă întreruperea comuniunii până la nivel de credincioși cu Constantinopolul, fapt criticat și de Mitropolitul Nicolae de Mesogheia: „*Am putea presupune întreruperea temporară a pomenirii la nivelul patriarhilor, eventual ca un semn de puternic protest, însă nu şi întreruperea împărtăşirii credincioşilor*". Cel puțin duhovnicește nu pare să-și atingă ținta această măsură.

Ceea ce ține Biserica neînfrântă în fața provocărilor este credința tare în Hristos, după făgăduința Domnului făcută lui Petru: „*Tu ești Petru și pe această piatră (credință) voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui*" (Mt. 16, 18). Altfel spus, dacă vom ține neabătut credința în Hristos, vom păzi și Biserica nezdruncinată. Mai puternică decât toate politicile și interesele pământești este credința curată, ferită de ecumenism și alte erezii, dar și de papismul mai nou.

Dumnezeu să ne țină pe piatra păzirii cu fapta a credinței (cf. Lc. 6, 47-48), iar nu pe nisipul ideologiilor lumești și al trădării lui Hristos!

Ieromonah Lavrentie Carp

[1] Textul poate fi consultat pe site-ul oficial în greacă, engleză și ucraineană: https://www.patriarchate.org/announcements/-/asset_publisher/MF6geT6kmaDE/content/patriarchikos-kai-synodikos-tomos-choregeseos-autokephalou-ekklesiastikou-kathestotos-eis-ten-en-oukraniai-orthodoxon-ekklesian?_101_INSTANCE_MF6geT6kmaDE_languageId=el_GR.

[2] http://orthochristian.com/118665.html.

[3]
https://ssjgblog.wordpress.com/2017/04/30/a-truthful-look-at-the-1872-council-of-constantinople-and-phyletism/

[4] Textul canonului: „Episcopul Constantinopolului să aibă întâietatea cinstei după episcopul Romei pentru că aceasta (cetatea) este noua Romă”.

[5] „…episcopul din Alexandria să aibă stăpânire peste toate acestea, pentru că acesta este şi obiceiul episcopului Romei. De asemenea, şi în Antiohia şi în celelalte eparhii (provincii) să li se păstreze Bisericilor întâietăţile (privilegiile)…”.

[6] http://www.parembasis.gr/index.php/articles-in-english/5520-2018-11-22.

[7] https://mospat.ru/en/2013/12/26/news96344/.